

педагогічних дисциплін, розуміння їхньої значущості. Проте варто також зауважити: більшість студентів V курсу наголошує на тому, що перебуває в кризовому стані, пов'язуючи його з труднощами працевлаштування.

Отже, на формування педагогічної спрямованості майбутнього педагога впливають різні чинники (соціальний статус вчителя у суспільстві, рівень престижності педагогічної професії, соціокультурне середовище вищого навчального закладу і факультету, організація навчання студентів тощо). Проте й не менш значущим є суб'єктивний чинник (покликання, ціннісні та цільові установки, задоволення вибраним фахом, захопленість ним, потреба в самореалізації, творчий потенціал, активна позиція майбутнього педагога).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернс Р. Я–концепция учителя / Развитие Я-концепции и воспитание. — М., 1986. — С. 302–333.
2. Варій М. Загальна психологія. — К., 2007. — 968 с.
3. Гамезо М., Домашенко И. Атлас по психологии. — М., 2001. — 276 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. — К., 1997.
5. Дьяченко М., Кандыбович Л. Психологический словарь-справочник. — М., 2001. — 576 с.
6. Зеер Э. Профессионально-педагогическая направленность как системообразующий фактор профессионального становления личности студента. — Свердловск, 1987. — 148 с.
7. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник. — Львів, 2007. — 608 с.
8. Коджаспирова П., Коджаспиров А. Педагогический словарь. — М., 2000. — 176 с.
9. Кузьмина Н. Очерки психологии труда учителя. — Л., 1967. — 217 с.
10. Кулюткин Ю., Сухобская Г. Методы изучения профессиональной направленности учителя. — Л., 1979. — 115 с.
11. Ломов Б. Методологические и теоретические проблемы психологии. — М., 1999. — 350 с.
12. Маркова А. Психология труда учителя: Книга для учителя. — М., 1993. — 192 с.
13. Митина Л. Психология профессионального развития учителя. — М., 1998. — 208 с.
14. Немов Р. Психология: Учебник: В 3 кн. Кн. 1: Общие основы психологии. — М., 2001. — 688 с.
15. Павленко В. Формування професійних переконань у студентів педагогічного вузу Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. — К., 1996. — 25 с.
16. Педагогика: Учеб. пособие / В. Слостенин, И. Исаев, А. Мищенко, Е. Шиянов. — М., 2000. — 512 с.
17. Педагогічна майстерність / За ред. І. Зязюна. — К., 1997.
18. Психологічна енциклопедія / Автор-упоряд. О. Степанов. — К., 2006. — 424 с.
19. Рубинштейн С. Проблемы общей психологии. — М., 1946. — 623 с.
20. Сергеев И. Основы педагогической деятельности. — СПб., 2004.
21. Слостенин В. Педагогика: Учеб. пособие. — М., 2004. — 576 с.
22. Смирнов И. Человек — образование — профессия — личность: Монография. — М., 2002. — 420 с.

Борис МОКІН,
Наталія ЛЯХОВЧЕНКО

ВПЛИВ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У роботі досліджується вплив довузівської підготовки на рівень успішності студентів I курсу технічних ВНЗ та їх адаптацію. Показано, що така підготовка зменшує розрив між рівнем знань, отриманих у школі, та рівнем знань шкільних дисциплін, необхідним для якісного навчання у вищій школі, і прискорює процес адаптації до умов навчання у ВНЗ.

Питання адаптації першокурсників до навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) — одна із багатогранних проблем вищої школи. Ця проблема пов'язана з процесом «входження» вчорашнього учня в систему вузівських відносин, труднощами першого року навчання у ВНЗ і подальшим розвитком особистості, від якого залежить професійне самовизначення, якість засвоєння навчальних дисциплін, кар'єра та особистий розвиток майбутнього спеціаліста. Адаптація до навчального процесу у ВНЗ — багатоаспектне питання, що пов'язане зі знайомством з новим колективом, пристосуванням до нових умов і рівня отримання знань, зі зміною методів навчання, збільшенням обсягу інформації та кількості дисциплін, які не вивчалися у школі, знайомством з викладачами університету та їх вимогами до засвоєння

навчального матеріалу. Специфіка системи та організації навчання суттєво відрізняється у вищій та середній школах, тому першокурсникам доводиться переборювати психологічний бар'єр і не завжди в результаті отримувати той результат, на який вони розраховують.

Одним з основних показників адаптованості першокурсників до навчання у технічних ВНЗ є рівень успішності у вивченні фундаментальних дисциплін. Тому в нашій статті аналізується рівень успішності різних категорій студентів у фундаментальних науках. Під успішністю ми розуміємо оцінку, яка характеризує кількість і якість знань та вмінь відповідно до встановлених навчальними програмами критеріїв. Багаторічні дослідження рівня успішності першокурсників показують, що практично в усіх них знижується рівень успішності — як поточний, так і сесійний.

Психологи та педагоги, які досліджують процес адаптації першокурсників до умов ВНЗ, відзначають [1], що адаптаційні процеси протікають менш болюче і легше у тих першокурсників, які отримували додаткову довузівську підготовку.

Головними завданнями довузівського навчання є:

- підвищення рівня навчальної підготовки слухачів для вступу у ВНЗ;
- організація професійної орієнтації;
- поглиблене вивчення базових дисциплін;
- усунення розриву між рівнями вимог середньої та вищої шкіл;
- ознайомлення майбутніх студентів з принципами навчання у ВНЗ [2].

Для вирішення цих завдань у Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) багато років функціонує Інститут довузівської підготовки (ІнДП). Він має такі підрозділи:

- 1) заочна фізико-математична школа (ЗФМШ);
- 2) вечірні та заочні підготовчі курси (ПК);
- 3) підготовче відділення (ПВ).

Таким чином, учні випускних класів старшої школи та випускники минулих років, які не вступили на навчання одразу після закінчення школи, отримують змогу поглибити свої знання з профільних дисциплін, більш осмислено вирішити проблему професійного самовизначення, познайомитися з викладачами та структурою університету. Адже в ІнДП працюють переважно викладачі ВНТУ, які надалі викладають дисципліни на I курсі, що створює комфортні умови для навчання випускників інституту. Досвід показує, що 80% випускників ІнДП щорічно вступають до ВНТУ за різними формами навчання.

У вересні поточного навчального року у ВНТУ щорічно проводиться ректорський контроль перевірки залишкових знань зі школи студентів I курсу за результатами так званої «нульової» контрольної роботи (НКР) з фундаментальних дисциплін (математика, фізика) за варіантами завдань вступного іспиту. Результати такої перевірки дають можливість: по-перше, оцінити загальний рівень знань контингенту студентів I курсу в інститутах ВНТУ; по-друге, підтвердити якість їх залишкових знань зі школи; по-третє, зробити висновки щодо засвоєння навчальних програм різними категоріями першокурсників. Під категоріями першокурсників ми розуміємо групи студентів, які умовно розділені за такими ознаками:

- ті, хто закінчив ЗФМШ перед вступом;
- ті, хто закінчив ПВ перед вступом;
- ті, хто закінчив ПК перед вступом і вступив за загальним конкурсом (ПК зк);
- ті, хто не отримував освітніх послуг при ІнДП і вступив за загальним конкурсом (не ІнДП зк);
- ті, хто не отримував освітніх послуг при ІнДП і вступив на навчання на умовах контракту (не ІнДП кт).

На відміну від вступного іспиту за тестовими технологіями, НКР проводилась у формі типового письмового іспиту з обґрунтуванням логічних викладок і поясненням отриманих результатів. Крім того, на розв'язування завдань відводилось по 45 хвилин на кожну дисципліну. Оцінювання результатів НКР проводилось за такими критеріями: правильне обґрунтування ходу розв'язання та правильна відповідь — 4 бали; не до кінця наведено обґрунтування ходу розв'язання, але відповідь правильна — 3 бали; вказана правильна відповідь при відсутності обґрунтування ходу розв'язання — 2 бали; розв'язання завдання проводилось у правильному напрямку, але відповідь неправильна — 1 бал; відсутні обґрунтування та відповідь — 0 балів.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Результати НКР аналізувались для усіх вищезазначених категорій і загальної кількості студентів I курсу (табл. 1). Оскільки в 2006 р. за всі правильні відповіді на вступному іспиті можна було отримати 36 балів, а в 2007 р. — 24 бали, то для приведення результатів 2006–2007 років до єдиного оцінного значення в таблиці у 2007 р. в загальному результаті вступного іспиту врахована подвоєна оцінка з математики.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця середніх балів із документа про середню загальну освіту, середніх балів вступного іспиту та середніх балів НКР студентів I курсу 2006–2007 років

Категорії студентів	Роки	$B_{Aи}^{сер}$	$B_{Ги}^{сер}$	$B_{Фи}^{сер}$	$B_{суми}^{сер}$	$B_{Ai}^{сер}$	$B_{Gi}^{сер}$	$B_{Fi}^{сер}$	$B_{сумi}^{сер}$	$B_{AK_0}^{сер}$	$B_{ГK_0}^{сер}$	$B_{ФK_0}^{сер}$	$B_{сумK_0}^{сер}$
		$B_{Aи}^{сер}$	$B_{Ги}^{сер}$	$B_{Фи}^{сер}$	$B_{суми}^{сер}$	$B_{Ai}^{сер}$	$B_{Gi}^{сер}$	$B_{Fi}^{сер}$	$B_{сумi}^{сер}$	$B_{AK_0}^{сер}$	$B_{ГK_0}^{сер}$	$B_{ФK_0}^{сер}$	$B_{сумK_0}^{сер}$
Усі студенти I курсу	2006	9,7	9,4	9,5	28,6	8,2	8,4	7,5	24,1	6,2	6,7	5,5	18,4
	2007	9,8	10	9,6	29,4	7,3	7,3	7,0	21,6	6,4	6,8	5,5	18,7
	2007	10	10	10	30	8,2	8,2	7,9	24,3	6,5	7,1	5,8	19,4
ПК з/к	2006	10	9,9	9,9	29,8	10,1	10,2	9,4	29,7	7,3	8,0	6,6	21,9
	2007	11	11	11	33	9,9	9,9	9,4	29,2	7,6	8,2	6,7	22,5
ЗФМШ	2006	10,6	10,5	10,2	31,3	9,8	9,8	8,5	28,1	8,3	8,9	6,6	23,8
	2007	11	11	10	32	8,1	8,1	8,3	24,5	8,6	9,0	6,7	24,3
ПВ	2006	10,4	9,7	9,9	30	8,4	9,6	8,7	26,7	6,9	7	6,4	20,3
	2007	9,6	9,4	9,3	28,3	8,1	8,1	8,1	24,3	7,0	6,9	6,1	20
не ІНДП з/к	2006	10,3	10,1	10,1	30,5	9,8	9,8	8,3	27,9	6,7	7,5	5,5	19,7
	2007	10	10	10	30	8,9	8,9	8,4	26,1	7,1	7,4	5,3	19,8
не ІНДП КТ	2006	9	8,7	9,5	27,2	5,5	5,5	4,6	15,6	3,9	4,5	4,2	12,6
	2007	9,2	9	9,1	28	6,1	6,1	5,7	17,9	4,3	4,8	3,9	13

де, $B_{Aи}^{сер}$, $B_{Ги}^{сер}$, $B_{Фи}^{сер}$ — середні оцінки з алгебри, геометрії, фізики з документа про повну загальну середню освіту;

$B_{суми}^{сер}$ — середня сумарна шкільна оцінка з трьох вищезазначених предметів;

$B_{Ai}^{сер}$, $B_{Gi}^{сер}$, $B_{Fi}^{сер}$ — середні оцінки з алгебри, геометрії, фізики, отримані абітурієнтами на вступному іспиті;

$B_{сумi}^{сер}$ — середня сумарна оцінка вступного іспиту;

$B_{AK_0}^{сер}$, $B_{ГK_0}^{сер}$, $B_{ФK_0}^{сер}$ — середні оцінки з алгебри, геометрії та фізики, отримані студентами I курсу за НКР;

$B_{сумK_0}^{сер}$ — середня сумарна оцінка НКР.

Для наочності подамо отримані результати за НКР різних категорій студентів на діаграмі (рис. 1).

Проаналізувавши таблицю 1 та рисунок 1 можна зробити такі висновки:

– результати НКР усіх категорій студентів є гіршими, ніж результати їх вступних іспитів, незважаючи на збільшений час для розв'язання завдань. Такий результат має своє логічне пояснення: по-перше, відсутній мотив — вони вже є студентами, по-друге, отримані результати вступного іспиту не виключають вірогідність «вгадування», що не може бути при вирішенні завдань творчого характеру;

– наведені дані вказують на відмінності в рівні підготовки різних категорій студентів. Найкращий результат показали випускники ІДП. Такі результати підтвердили, що навчання в різних структурних підрозділах інституту дає змогу отримувати більш глибокі і ґрунтовні знання з фундаментальних дисциплін;

– найнижчу середню сумарну оцінку за результатами НКР дістали особи, які не отримували додаткових освітніх послуг у структурних підрозділах ІДП і були зарахованими за контрактом.

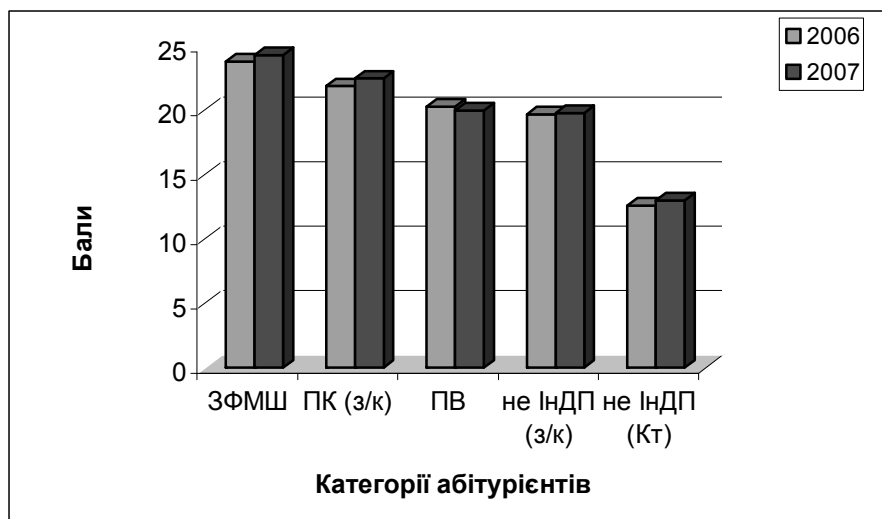

Рис. 1. Порівняльна діаграма середніх балів НКР 2006–2007 років для різних категорій студентів

Для підтвердження тези щодо позитивного впливу довузівської підготовки на рівень знань першокурсників ми додатково дослідили результати першого року навчання різних категорій студентів (рис. 2).

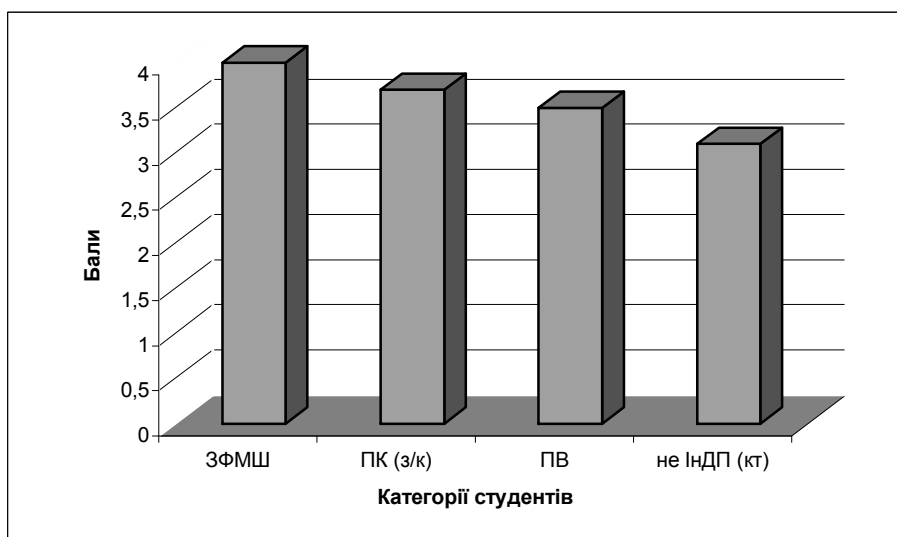

Рис. 2. Результати першого року навчання різних категорій студентів з математики у 2007 р.

Аналіз даних діаграми свідчить, що лідерство серед різних категорій студентів І курсу зберігають випускники ЗФМШ ІДП, що, відповідно, підтверджує необхідність отримання довузівської підготовки учнями випускних класів старшої школи для подальшого навчання та адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ.

Порівнюючи рівень успішності випускників ПВ ІнДП з рівнем успішності тих, хто не закінчував ІнДП і навчається за контрактом, бачимо, що і в цьому разі маємо позитивний вплив довузівської підготовки, адже випускники ПВ — це ті абітурієнти, які в минулому році не пройшли за конкурсом і не пішли на контракт лише тому, що не мали для цього коштів.

За нашими підрахунками, найбільша кількість випускників ІнДП вступають у ВНТУ до Інституту інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії (ІнІТКІ), найменша — до Інституту машинобудування та транспорту (ІнМТ). Наприклад, кількість випускників ІнДП у 2007 р., котрі вступили на навчання до ІнІТКІ, становила 145 осіб, а до ІнМТ — 88.

Отже, ІнДП є тією навчальною структурою, метою якої є зменшення розриву між рівнем знань, отриманих у школі, та рівнем знань шкільних дисциплін, необхідним для якісного навчання у вищій школі. Ця структура прискорює адаптацію майбутніх абітурієнтів до умов навчання у ВНЗ.

Довузівська підготовка дає змогу майбутнім студентам не лише поглибити знання з дисциплін, базових для подальшої підготовки у ВНЗ, а й на більш ранньому етапі професійного самовизначення ознайомитися їм зі змістом обраної професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / В. П. Андрюшенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер, О. В. Чалий; За ред. В. Г. Кременя. — К.: Наук. думка, 2003. — 853 с.
2. Мокін Б. І., Захарченко С. М., Горячев Г. В., Ляховченко Н. В., Авдєєв С. Г. Про ефективність різних форм підготовки майбутніх абітурієнтів //Вища освіта України. — 2007. — № 1. — С. 68–74.

Ярослав ОСТАФІЙЧУК

ВАЛЕОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

На підставі системного аналізу навчальних програм з гуманітарних і професійно-орієнтованих дисциплін медичних закладів освіти II рівня акредитації проведена їх корекція до потреб формування у майбутніх медичних працівників валеологічної культури і професійної компетентності.

Валеологічна освіта дає важливу інформацію, котра відповідає за багато актуальних питань сьогодення і головне — на те, якою повинна бути поведінка людини в умовах, що зумовлені станом довкілля, побуту, професійної діяльності й дозвілля.

Спрямування валеологічної освіти задається вихідним рівнем валеологічних знань і культури, котра, на думку багатьох авторів, є одним із головних компонентів сучасного стилю життя в цивілізованому світі і дає відповідь заради чого здійснюється валеологічна діяльність (світоглядні знання). Отже, валеологічна освіта — це інформаційний засіб валеологічної культури.

Проблемі валеологічної освіти присвячена певна кількість наукових досліджень у гуманітарному та природничому напрямках [2; 4; 5]. Найбільш дослідженим є загальноекологічний аспект проблеми, якому присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних авторів [3, 6]. У деяких публікаціях стверджується, що дослідження валеологічної культури, яка базується на відповідних знаннях, — це передусім виявлення ціннісного компоненту в парадигмах й алгоритмах природоохоронної діяльності, реконструкція головних цінностей людського життя, котрі проявляються в результатах валеологічної діяльності особистості й суспільства [6].

Доведено [7], що сучасне суспільство має необхідний і достатній «набір» умов для забезпечення здорового (раціонального) способу життя, об'єктивно спрямованого на оптимізацію життєдіяльності людини і популяції загалом (збереження здоров'я; відновлення фізичних, духовних і психічних сил, витрачених у процесі діяльності; створення умов для адекватних можливостей людини для трудової діяльності; надання засобів, необхідних для життєдіяльності, формування культурних норм та ідеалів життя; попередження стресових ситуацій в суспільстві; забезпечення раціональним харчуванням й позитивного емоційного стану тощо).

Як бачимо, тут зафіксовані не тільки елементи здорового способу життя, а й діяльність, спрямована на соціокультурне перетворення людини, її фізичного і духовного стану. Однак